

in vzeli so mu čast. Ali mnogo krutejšo kazen je čital svojim rojakom na obrazih: to je bilo očito in splošno zaničevanje. Ni lahko povedati, kaj je trpel slavohlepni duh; ponos, prevarana častilakomnost, uničen up, — vse je zedinilo se in z napadi strašne zmóčenosti in besnosti končalo njegov život.“

(Dalje prihodnjič.)

## Naši dopisi.

**Iz Gradca.** F. Br. — Priobčite, drage „Novice“, slovenskemu narodu bridko zgubo, ki ga je nedavno zadela. Dne 27. preteklega meseca umrl je namreč tukaj po kratki bolezni eden njegovih najzvestejih sinov, profesor na tukajšnjem I. državnem gimnaziju, Iv. Macun.

Le oni, ki je Macuna dalj časa poznaval, mogel ga je prav soditi; kako možato je ranjki Ivan branil svoje rodoljubno prepričanje in koliko je zato trpel, a da se ni dal vpogniti niti tujim protivnikom, ki so mu stavljali mnoge ovire, da celó proganjali ga, niti domačim ljudem, ki so ga nekolikokrat, blago rečeno, nepremišljeno, razžalili: ostal je značajan rodoljub do konca svojega življenja. Neutrudno delal je kot mravlja za svoje, a ob enem tudi za mili svoj narod, kar priča njegova „Književna zgodovina slovenskega Štajerja“, ki jo je le nekaj mesecev pred svojo smrtjo o svojem strošku izdal.

Ranjki Ivan se je bil zgodaj naučil hrvaščine in služil je več let kot profesor na gimnaziju v Zagrebu. Spisal je nekoliko knjig za hrvaške gimnazije. Čeravno je nježno ljubil svojo domovino in svoj rod, vendar je zmiraj naglašal, da sta Slovenec in Hrvat brata, ki se med seboj vse bolj spoznavata in, kar je moč, podpirati morata. Ranjki spada med one Slovence, ki so se ves čas svojega življenja trudili za približevanje Slovencev in Hrvatov.

Nepovoljne okoliščine krive so, da je ranjki malo tega dosegel, kar je želel; ali dosegel je vsakako to, da mu bo hvaležni njegov narod hranil častni spomin. Naj temu kolikor toliko pripomorejo tudi te vrstice.

**Iz Gorice** 5. nov. (Izv. dopis.) V nasprotju z mnogo drugimi deželami imeli smo pri nas zadnjih par tednov lepo in nenavadno toplo vreme. Včeraj pa se je začelo prek in prek oblačiti, in imamo danes celi dan deževno, pa ne mrzlo vreme. V tem, ko je veter z burjo razsajal po gorah in višinah, je bilo ves čas mirno in tiho. — Vino, belo vipavsko in brisko, poslednje pod imenom „rebula“, prodajajo po 12—14 gold. kvinč, črno kraško, „teran“, pa po 16—20 gold. Kaplja je letos dobra, in jo točijo na drobno po 24—28 kr. liter tudi v mestu; pijejo jo pa tudi močno, zlasti ob nedeljah ljudi ogreva, in ob takih prilikah se vidi, kako se slovensko petje tudi po naših vaséh v bližnji okolici bolj zgublja in umika laškemu — kričanju in tuljenju. Vzrok temu so v prvi vrsti velike tovarne znanih velikih obrtnikov Ritterjeve hiše. V teh delavnicah pridejo slovenski delavci in delavke skupaj z Lahi, katerih jezika se potem po stari navadi slovenski težaki poprijemljejo; pa ni čuda, saj jim slovensko razumništvo našega mesta nikakor ne daje boljšega zgleda. V tem smo nepopoljšljivi; ne čitalnice, ne bralnice in ne javni opomini nič ne izdajo.

Otročji vrt bo menda kmalu odprt tudi za otroke slovenskih starišev; ali kakor se pritožuje domači list, naši ljudje še malo vedó o koristi te naprave. To pa kaže, da bo treba v našem bralnem in podpornem društvu ude podučevati s priprostimi pojasnili in govori še veliko bolj pogostem, nego se je to godilo doslej. Snovati bo pa treba shode tako, da bodo udje in gostje

nauke mogli uživati in sprejemati brez vsake zaveze na stroške, kateri so neizogibni, če se ob istih prilikah ponuja tudi pijača in drugi vžitek. Gospodje više omike pa naj uže zdaj mislijo na to, da bo ljudstvo dobilo čez zimo dolgo vrsto spodbud in naukov. Poglejte samo, kako si Lahi v mestu snujejo in utrjujejo društvo: eno za petje, godbo in igre, drugo za branje in govore, tretje za specifično narodno vzgojevanje, četrto za deljenje popularnih knjižic in še mnogotere druge namene. Slovencev pa ni možno spodbuditi, da bi zahajali redno k pevskim vajam, in da bi se ga vdeleževali v večem številu, sosebo oni, ki bi si par večernih uric lahko ugrešili. In še kedar se priredi kaka veselica z velikim trudom in požrtvovanjem delujočih moči, pa obiskovalcev ni, kolikor bi jih lahko došlo; zdi se, kakor bi jih bilo treba v tak namen še posebe prositi, kaj bi rekel — za milost! Pač gredó nekateri „rodoljubi“ rajši za drago plačo — v laško gledišče, ob takih kakor drugih večerih! Po tem naj človek narod spodbuja in zamerja prostaku, če se narodnih veselic ne udeležuje, kakor bi bilo želeti. — O nastopu tega šolskega leta nisem še poročal; pa saj pri nas je vse pri starem na to stran, ali prav za prav v šolstvu smo vedno na slabšem. V centralnem semenišču so se pač začeli bogoslovci zopet množiti, vendar pa število ni narastlo čez 50. Na gimnaziji je letos vpisanih 363 dijakov; v I. razredu je na slov. oddelku 45, na ital. pa 41 učencev. Na realki je v vseh razredih vseh učencev sedaj 184: v I. razred se jih je bilo oglasilo 73, sprejetih pa je bilo 57, in sicer Italijanov 28, Nemcev 5, Francoz 1 in 23 Slovencev. Poslednjih je primeroma z drugimi razredi in prejšnjimi leti še veliko; ali prej ko ne je med njimi nekaj onih, katerih niso hoteli na gimnaziji sprejeti, bodi-si da niso mogli skušnje napraviti ali pa da so jih morda še brez skušnje dalje poslali. Saj občinstvo je vedelo v tem pogledu marsikaj povedati v prejšnjih letih, in ni možno sklepati, da bi se bilo letos kaj zboljšalo.

„Soča“ je bila zasežena, ko je konstatirala, da slovenski učenci morajo hoditi v daljavo na druge gimnazije, če nočejo še več let pripravljati se za sprejetje v tukajšnjo gimnazijo. Zahteve gledé na preskušnje iz nemščine so prehude še celó za našo deško vadnico, o kateri je znano, da bolj ali manj vse druge predmete zanemarja, edino z namenom, da bi otroke izurila v nemščini. Pa kakor skušnja uči, tudi ta šola ne zadoštuje onim tirjavam. Kaj hočemo reči o šolah naših trgov, dasi štejejo tudi po 3 in 4 razrede! Dečki iz teh učilnic morajo v Gorici vstopiti zopet v 2. ali po največ v 3. razred, če hočejo sploh upati, da dozore za preskušnje, ki se vršé pri vstopu v 1. gim. razred. Koliko otrok mora izostati, ker stariši slovenski ne zmorejo toliko, da bi otroke vzdrževali po celih 11 let, da bi gimnazijo izvršili! Takim starišem toraj malo koristijo velike šolske doklade k drugim davkom. Kar se tiče šolanja na realki, pride pa našim kmetom tudi predrago. Po vsem tem ni čuda, da slovenski otroci tudi na realko prav po malem zahajajo. Vsled vseh teh neprilicnosti bi človek želel, da bi za Slovence na Goriškem bodisi kjer koli osnovali kako večjo meščansko šolo, ki bi slovenskim razmeram in potrebam većinoma ugajala in bi tudi s pedagoškega stališča vzgojevala dečke razmerno dovršeno, če tudi na nižji stopinji, in bi imela vsaj to prednost, da bi vsi sprejeti nauki stali v soglasji drug z drugim. Taka potreba ostane po mojih mislih tudi tedaj, ko bi dobili srednje šole na narodni podlagi. Teh pa, kakor se kaže, ne dobimo kmalu; morda je brezvspešnost za ta del kriva, da so deželni poslanci letos popolnem molčali. Čudno se nam vsekakor dozdeva dotična tihota. Saj prevelikega opravka vendar niso imeli; starih ni naš

zbor še utrudil, mladi bi bili morali se toliko bolj pospeti. Od poslednjih bi bili vsaj pričakovali, ker niso bili na preteklost nič zavezani, da bi bili vsaj poprašali, kako je prav za prav s tukajšnjo rokodelsko šolo, ki je popolnem laški osnovana, dasi je bila ustanovljena tudi za slovenske mladenče z namenom, da se bodo ti slovenski podučevali. Tako pa so tudi slovenski poslanci l. 1883. glasovali za 600 gold. podpore iz deželnega zaloga tej šoli v prid. — Nu, pa saj še mnogo kaj spi pri nas, v tem, ko drugod mislijo, da uživamo vsestranski narodno enakopravnost. Naše polit. društvo „Sloga“ spi, namesto da bi zdaj zborovala in se posvečevala, kako naj naš državni poslanec in v obče naši zastopniki postopajo. Tako pa predsednik kmalu odide z doma za pol leta, in politično društvo „Sloga“ ostane mrtvo, kakor je tišalo do letošnjih deželno-zborskih volitev. Pa saj so tako prorokovali, in po dosedanjih skušnjah proroštvo ne potrebuje velike šole, da pravo zadene vsaj za 6 ali 5 let dolgo bodočnost. Pač treba bo drugega življenja, če nočemo utoniti v laškem življu, ki se giblje na vse strani.

**Prem 4. nov. (Javna zahvala.)** Sl. društvo „Nar. šola“ v Ljubljani je tukajšnjo ljudsko šolo proti zelo znižani ceni s sledečimi učnimi pripomočki iznova preskrbelo: a) „Razinger-Žumrova stenska abeceda“, obstoječa iz 25 posameznih tabel, jako praktično v knjigo zvezana; tako prirejena „stenska abeceda“ se more prav na malem prostoru shranjevati, na steno je ni treba nikdar obešati, ter je prahu, vlagi, soparici in plesnobi v uničenje razpostavlja. Za dejansko uporabo tako prirejene „stenske abecede“ napravi se le primerni obešalnik iz remelnov, kateri obesi se na zgornji rob lesene šolske deske, a na tega se „abecedna knjiga“ postavi in dotična obravnavalna tabla odpre, kar vse je zares praktično in učitelju prav nikakoršnega predtruda ne prizadeva. Predsednik „Narodne šole“, vrli gosp. Feliks Stegnar, c. k. učitelj na Gradu, je v prirejevanju učnih pripomočkov izredno praktičen izumitelj. Slava mu! Prejelo se je dalje: b) 1 stekleno tlačilno trombo; c) 1 stekleno sesaljško; d) 1 zbirko stereometričnih teles obstoječo iz sedmih prav velikih kosov; e) 4 kose Fiedlerjevih anatomičnih tabel, napetih na tkanino, in f) 3 sklada belega pivnega papirja. Za vse to, kar bi pri trgovcih nakupovano stalo gotovo dosta nad 15 gold., plačalo se je „Narodni šoli“ le znesek 10 gold. a. v.

Tako ima sedaj vendar enkrat tukajšnja šola vse predpisane učne pripomočke kot inventarično lastnino, popolnem preskrbljene.

Sveta dolžnost mi je, da tem potom v imenu tukajšnjega krajnega šolskega sveta, v imenu cele šolske občine in tudi v svojem imenu slavnemu društvu „Narodne šole“ preiskreno, srčno in goreče javno zahvaljujem. Bog plačaj blago-milo dejanje milijonkrat, a „Narodni šoli“ nakloni pa brezbrojnih blagih dobrotnikov in čvrstih podpornikov!

M. Rant.

**Iz moravške okolice 2. nov.** — Onemogli sivi starček jemlje slovó od svojih dragih vnukov, misleč se kmalu preseliti v boljši kraj, kjer ni nadlog, ne težav. Tudi mati narava je zgubila vso svojo gizdavo lepoto, in se pripravlja kakor človek od svojih domačih, prijateljev in znancev poslovlja na odhod v tujo deželo, mrzlo zimo si počitka in novega krepčalnega pomladanskega duha in živeža pridobiti. Kmalu nam pojde tudi letošnje leto v zaton, ter se bo pogreznilo v brezno neskončne večnosti. Toda prerano bode se to zgodilo, kajti več tisoč in tisoč src bi želelo še enkrat l. 1883., pa vprašajmo se, zakaj? Lehak je odgovor slehernega Kranjca, Štajarca in Korošca ali sploh vsacega poštenega Avstrijana. Veselo pokanje topov in možnarjev meseca julija nam je naznanjalo, da obhaja naša dežela

nenavaden zgodovinski praznik, 600letno zvezo naših prednamcev s preslavno Habsburško vladarsko hišo. V teh dnevih so nas presvitli cesar s pohodom in potoivanjem po deželi posebno počastili in Svojo prijaznost skazali. Srečne se smemo šteti, kateri smo videli prijazni in angeljski obraz; se prepričali, da vladarska roka boljša in milejša biti ne more, kakor je ta. Drugi strel topov iz ljubljanskega grada na angeljsko nedeljo nam je naznanil srečni porod Njih Svetlosti nadvojvodice cesaričine Štefanije princesinje Elizabete, za česar smo poprej prav goreče k vsegamogočnemu molili in prosili. Vse te prevažne zgodovinske dogodke smo, kolikor je bilo po naši revščini mogoče, slovesno obhajali. S presvitlim cesarjem je tako rekoč letos prišel blagoslov v deželo, lepo vreme skoz celo leto, letina še precéj dobra. Lahko bomo sebe in svoje, kakor tudi svojo živino, temelj kmetijstva, dobro in pošteno preživeli. Sadja smo tudi nekoliko dobili, v nekaterih krajih več, v družih manj, kakor je kraj in naravna lega. Kmetijske pridelke smo spravili, ozimino lepo in kolikor moč umno vsejali, tudi zemljo za pomladansko setev uže nekoliko pripravili. Poglejmo še zdaj v naše vrte, kako je tam: je vse obdelano, nasajeno ali pa praznuje še prostor, kjer bi lahko lepa hruška ali jablana rastla? Prostor, ki ga najdemo v našem vrtu, znamo uže zdaj, ko je jesen ugodna, zasaditi in nadomestiti z lepimi in ravnimi sadiči. Hajdimo toraj v drevesnico gosp. Franceta Avbelj na Hlevih pri Moravčah, tamkaj bomo prav dobro na izbiro za majhne krajcarje od 40 do 50 soldov za sadiko do 2 metra visoko postreženi; vsadimo jo v naš vrt, in uže zgodaj spomladi bomo videli jo lepo zeleneti in rasti, da bode nam in našim prijateljem, ki z nami po svetu hodijo, v lepo veselje in kratek čas.

Fr. B.

**Iz Ljubljane.** (Gosp. deželni predsednik baron Winkler) vrnil se je pretekli četrtek z Dunaja zopet nazaj v Ljubljano.

— (Vodja ljubljanske gimnazije in šolski nadzornik gospod Jak. Smolej) praznoval je pretekli teden tridesetletnico svojega službovanja. Profesorji tukajšnje gimnazije priredili so v slavljenje te dogodbe pojedino „pri Slonu“, pri kateri so se vrstili zelo zanimivi nagovori in napitnice. — Gotovo se veselijo tega praznika tudi vsi mnogobrojni učenci občeljubljenega vodje in mu iz srca kličejo: Bog ohrani nam ga še mnogo let!

— (Občni zbor c. kr. kmetijske družbe kranjske) bode letos, kakor razvidijo častiti naši bralci iz vabila na prvi strani današnjega lista, dne 21. t. m. (to je danes 14 dni). Vabimo vse družabnike k prav obilni vdeležbi, ker dnevni red občnega zbora je važen, pa važen za naše kmetijstvo tudi posel družbe posebno zdaj, ko se pripravljajo za našo deželo sila važne gospodarske postave, na pr. o razdelitvi skupnih pašnikov in družih zemljišč, živinorejske postave, postave za pogozdovanje Krasa itd., pa tudi zato, ker se je nadjati, da zdaj kmalu dobi tudi naša dežela nižjo kmetijsko šolo, tudi vino- in sadjerejsko šolo za Dolenjsko, in bode pri vseh teh vprašanjih zastop kmetijske družbe imel sodelovati po svojih izkušenih močéh z odločilno besedo. — K občnemu zboru naj toraj pride vsak za naše kmetijstvo vnet družabnik.

— (Se štiri plemenske bike) muriškega plemena prodajala bode dne 17. t. m. c. kr. kmetijska družba kranjska v Ljubljani na dunajski cesti na dvorišči gostilne „pri Bavarskem dvoru“.

— (Čitalnica v Šiški) priredi na Martinovo nedeljo dne 11. t. m. „besedo“ s plesom in bazarom v prostorih Koslerjeve zimske pivarne. Program je mičen, igrala se bode tudi burka: „Eno uro doktor“, po igri je ples, pri veselici sodeluje godba domačega polka.

— (*Gospod Ondriček*), mojster na goslih, priredi 8. dne t. m. ob 7. uri zvečer koncert v dvorani deželne redute.

— (*Teško poškodovanje*.) Pretekli ponedeljek večer prišel je v trnovski farovž (predmestja ljubljanskega) mestno oblečen človek s papirjem v roki in je rekel kuharici, da bi mu g. fajmošter to pisanje potrdili. Ko je šla kuharica k g. župniku, kateri je skupaj z 2 gospodoma večerjal, skoči tujec za njo in jo vrže na tla, jo z nožem zabode pod rebra in prekucne petrolejasto svetilnico, da začne kuharična obleka goreti. Vsled ropota in krika prideta gospoda iz bližne sobe in pogasita gorečo obleko, pa hudodelnik jo je tačas popihal. Kuharico prenesli so težko ranjeno v bolnišnico, kjer je pri polni zavesti na tanko popisala neznanega jej hudodelnika.

— (*Odbor „Matice Slovenske“*) zboruje v soboto 10. novembra t. l. ob 5. uri popoldne v Matičini hiši na Kongresnem trgu št. 7. in obravnava sledeči dnevni red:

1. Potrjenje zapisnika o LX. odborovi seji.
2. Naznanila prvosedstva.
3. Poročilo tajnikovo, oziroma knjižničarjevo o dobi od LX. odborove seje.
4. Poročilo književnega odseka.
5. Poročilo gospodarskega odseka o društvenem letnem računu za 1882. in proračunu za 1883. leto.
6. Tajnikovo poročilo za véliki zbor o odborovem delovanju od 1. maja 1882. do konca oktobra 1883. l.
7. Odsekovo poročilo o premembi društvenih pravil.
8. Posamezni nasveti.

— (*Zahvala*.) Ljubljanski pekovski mojstri so danes tukajšnjega ubožnega zavoda blagajni izročili **petdeset goldinarjev**, katere so med saboj nabrali vsled tega, ker so letos opustili dozda običajno deljenje prěšic.

To se objavlja in za blagotvorno darilo ob enem izreka najtoplejša zahvala.

Od mestnega magistrata ljubljanskega  
v 31. dan oktobra 1883.

Župan: Grasselli.

## Novičar iz domačih in tujih dežel.

**Z Dunaja.** — Presvitli cesar, ki so bili nekaj dni na Ogerskem, vrnili so se včeraj zopet za nekaj časa na Dunaj in bodo jutri sprejemali v splošnih avdijencah.

— Preteklo soboto sklenil je cesarjevič Rudolf z gorko zahvalo in priznanjem za razstavljalce in odbor električno razstavo, katera pa je dejansko bila sklenjena še le v nedeljo po predstavah na korist delavcem in služabnikom razstave.

— V delegacijah vršé se dela redno in brez posebnih dogodeb, sklenilo se pa delovanje do zdaj še ni, ker menda delegaciji nočete si nakopati očitania, da se pri privolitvi velikih svot, posebno pri izrednih potrebščinah brez sile prehituje in sklepa brez nadrobnega utemeljevanja.

— Državni zbor prične svoje zborovanje dne 4. decembra.

— Veliko pozornost, posebno v vojaških krogih, zbudila je javna razprava nadvojvode Janeza o vprašanji, ali naj se vojaki samo telesno izurjajo ali pa odgojajo; v obširnem govoru izrekel se je nadvojvoda, ne da bi bil preziral potrebo izurjenja, za odgojevanje vojakov, namreč da se morajo vojaki vnemati in podučevati z vsemi sredstvi, da so domoljubni in pa v vojski hrabri.

— Dunajska „Wiener allg. Zeitg.“ ugiba, da bode primanjkljaj v državnem proračunu za prihodnje leto znašal 40,000.000 gold., pa kolikor se je do zdaj čulo o onem proračunu, ta vest ni verjetna.

Vse kaže na to, da se bodo pri višem osebji naučnega ministerstva vršile pomenljive premembe: iz Prage pride namreč v ministerstvo Slovanom pravični German, nasproti pa se potrjuje, da gré sekcijski načelnik Fidler v pokoj in enaka se obeta ministerskemu svetovalcu Krumhaar-u in pa sekcijskemu svetovalcu Fleissner-u. — O naučnem ministru Conradu pa ni čuti zdaj nič takega, ampak nasprotno se ugiba, da si hoče ravno z onimi, desnici državnega zbora bolj prijaznimi premembami vtrditi svoje stališče.

Pretekli ponedeljek preselila se je pisarna državnega zbora v novo poslopje, to izročilo se bode dne 19. t. m. ministerstvu notranjih zadev. Znano je, da bodete v novem poslopji imeli zbornica gosposka in zbornica poslancev vse potrebne prostore.

**Iz Prage.** — Dne 12. t. m. so na treh krajih nadomestilne volitve za državni zbor; zmage se nadjajo privrženci dr. Riegerja, med njimi tudi bivši mladočeski poslanec Tonner.

**Hrvatska.** — Mesto novega bana ponudilo se je, kakor poročajo časniki, vpokojenemu generalu Filipoviču, bivšemu vojaškemu poveljniku v Zagrebu; ta pa je baje stavil pogoje za sprejem gledé oseb sekcijjskih načelnikov; vprašanja, katera pa še niso rešena in zato se zna tudi imenovanje bana še nekoliko zavleči. — Vsi s Hrvatske dohajajoči glasovi pa se zeló vjemajo v tem, da mora politično sekcijjsko načelništvo priti v roke sedanjega naučnega načelnika, znanega Ivana Vončine. — Volitve v mestni zbor zagrebški pričele so se pretekli ponedeljek in izvoljeni so bili z veliko večino nasprotniki dosedanje vlade, med njimi dobro znani velikaletni mestni župan Matej Mrazović.

**Srbska.** — Zarad upora pri oddajanji orožja oklical se je v nekaterih okrajih zasedni stan, sploh pa je ustavljena tiskovna in društvena svoboda. — Nekateri trdijo, da so nemirom krivi ruski agenti.

**Nemška.** — Preteklo nedeljo večer prišla sta v Berolin v goste naš cesarjevič Rudolf in njegova soproga nadvojvodica Štefaniya in se pomudita tam nekaj dni. Nemški cesar in vsa njegova rodovina, pa tudi občinstvo skazuje jima vse mogoče časti, cesarjevič vdeležil se bode cesarskih lovov, ki se zdaj prirejajo. — Ruski véliki knez Vladimir pa, ki je tudi obljubil priti k lovom, doide baje še le v soboto po odhodu našega cesarjeviča.

**Francoska.** — Razmere s Kitajsko zarad Tonkina se mešajo bolj in bolj; videti je, da Anglež Francozom skrivaj zmiraj kljubuje.

**Egipt.** — Kolera zopet pojema, v ponedeljek umrlo je za njo v Aleksandriji 5 osob.

## Žitna cena

v Ljubljani 31. oktobra 1883.

Hektoliter: pšenice domače 7 gold. 80 kr. — banaške 8 gold. 91 kr. — turšice 5 gold. 40 kr. — soršice 6 gold. 74 kr. — rži 4 gold. 87 kr. — ječmena 4 gold. 23 kr. — prosa 5 gold. 20 kr. — ajde 4 gold. 87 kr. — ovsa 2 gold. 76 kr. — Krompir 2 gold. 68 kr. 100 kilogramov.